

UDK 581.9:504.73:712.23(901)(497.16)

Zlatko Bulić

**ISTORIJSKI PREGLED ISTRAŽIVANJA FLORE I VEGETACIJE
LOVCENA**

**HISTORICAL SURVEY OF THE EXPLORATION OF THE FLORA AND
THE VEGETATION OF THE MOUNTAIN LOVCEN**

IZVOD

U radu je dat pregled botaničkih istraživanja planine Lovćen i Nacionalnog parka "Lovćen" od vremena kada je 1827. god. područje Boke Kotorske posjetio italijanski botaničar Mucio Tommasini, pa do današnjih dana. Predstavljena je sa 167 priloga Bibliografija sintetskog karaktera koja u sebi sadrži sve aspekte botaničkih istraživanja.

ABSTRACT

The paper gives a survey of investigations of Lovćen mountain and National park "Lovćen" - from the time when, in 1827 famous italian botanist Mucio Tommasini visited area, until nowadays. A Bibliography of synthetic character consisting of 167 units, dealing with all aspects of botanist researches, has been presented.

UVOD

Istorijski pregled istraživanja flore i vegetacije Lovćena, planine koja je za Crnogorce isto što i Olimp za Grke, ima poseban pečat, s obzirom da su botaničari i ostali istraživači o ovoj planini, a i o Crnoj Gori uopšte, ostavili značajnu putopisnu i drugu literaturnu građu, koja je dragocjena za istraživače i drugih struka.

Zahvaljujući raskošnoj i bogatoj flori i fauni, kao i drugim svojim prirodnim karakterima, Crna Gora, iako je dugo vremena bila "terra incognita" zbog složenih istorijskih i drugih prilika na Balkanu, već preko 165 godina privlači pažnju botaniča-

* Zlatko Bulić, dipl. biol., Republički Zavod za zaštitu prirode, Podgorica.

ra. Prva botanička istraživanja Lovćena se vezuju za prva botanička istraživanja u Crnoj Gori, uopšte, s obzirom da je u to vrijeme glavni ulaz u Crnu Goru bio sa morske strane, tako da su Lovćen i prestonica Cetinje bili nezaobilazna stanica za svakog istraživača.

MATERIJAL I METODIKA RADA

Kao osnovni materijal za ovaj prilog korišćena je obimna botanička građa sa-držana u Bibliografiji o flori i vegetaciji Crne Gore V. P u l e v i ć (1980), zatim dopuna ove Bibliografije (V. P u l e v i ć, 1985), prilozi o botaničkim istraživanjima u Crnoj Gori A. B a l d a c c i a (1924, 1926, 1932), V. B l e č i ć a (1956), E. M a y e r a (1963), kao i rad o početnim istraživanjima flore Crne Gore E. M a y e r a (1982) i putopisna botanička građa objedinjena u kapitalnom djelu "Crna Gora - Vrata Balkana - putopisi i zapisi evropskih botaničara" koje su pripremili V. P u l e v i ć & D. V i n c e k (1991), a koja se u izvjesnoj mjeri odnosi i na istraživačko područje Lovćena i njegove podgorine.

Nakon istorijskog pregleda botaničkih istraživanja Lovćena, na kraju rada kao njegov sastavni dio predstavljena je Bibliografija o botaničkim istraživanjima Lovćena i sadrži 167 bibliografskih jedinica. Redosljed ovih jedinica je prikazan prema abecednom radu autora, a za svakog autora su prikazane hronološki.

PREGLED BOTANIČKIH ISTRAŽIVANJA LOVĆENA

Botanička istraživanja Lovćena su bila uglavnom parcijalna i ekskurzivna, izuzev nekih rijetkih istraživača čiji je glavni objekat interesovanja bio Lovćen i njegova podgorina ili pak usputna nezaobilazna stanica pri proputovanju u unutrašnjost Crne Gore. Geografska i politička izolovanost, stalni i iscrpljujući ratovi, nemanje puteva, nepristupačnost i neprohodnost terena kao i to da je Crna Gora predstavljala granično područje, bili su ograničavajući i izuzetno teški uslovi za botaniziranje. Radi lakšeg upoznavanja, istorijski pregled istraživanja flore Lovćena se može uslovno podijeliti na 3 perioda: I (1827 - 1900), II (1900 - do II svj. rata) i III (1945 - do današnjih dana).

I period

Prvi podaci o flori Lovćena a i flori Crne Gore vezani su za M. T o m m a s i n i a (1835), koji je herbarski materijal sa Lovćena dobijao od jednog nepoznatog Crnogorca koji je snadbijevao kotorske apoteke ljekovitim biljkama. Sakupljeni materijal Tommasini je slao na proučavanje u Padovu R. Visianiju i u Beč T. Hostu, a jedan dio florističkih podataka objavio je u prilogu 1835. u kojemu, između ostalog, kaže "Flora Crne Gore mi je bila toliko bliska, ali zbog političkih prilika udaljena i nedostupna, sve više je izazivala moje interesovanje i budila kod mene žarke želje da je izučavam". Iz tog vremena poznat je i mladi botaničar D. Papafava, koji nije ostavio ništa napisano, već samo eksikate koji se mogu naći u herbarijumu Univerziteta u Padovi. Neke podatke iz Tomazinijevog herbara objavio je R. Visiani (1829, 1830), koji je kao ljekar službovao u Kotoru. Sve raspoložive florističke podatke Visiani je ugradio i u poznato djelo "Flora dalmatica" (1842-1852), a dio podataka vezanih za Lovćen može se naći i u prilogu (1872), koji je dobijen analiziranjem herbarskog materijala koji je sakupio bečki botaničar F. M a l y. On je bio vrijeme istraživač flore Crne Gore, koji je botanizirao i na Lovćenu, Orjenu i Bijeloj gori, a

njegove bogate herbarske zbirke nalaze se u herbaru imperatora Maksimilijana, muzejima u Budimpešti, Beču, Sarajevu, ali na žalost samo jedan neznatan dio ovog materijala nalazi se objavljen u radovima Becka i Kernerera (V. Pulević & D. Vincek 1991:904).

Godine 1838. Lovćen posjećuje G. Biasoletto, u pratnji saksonskog kralja F. Augusta, koji je bio prvi botaničar koji je došao na Cetinje. Značajan je njegov nalaz novoopisane vrste *Saxifraga frederici augusti* Bias. u okolini Cetinja. Kasnije je ovu vrstu na putu Kotor - Cetinje našao asistent botanike iz Padove Đuzepe Klementi. Iz tog vremena interesantni su putopisi W. Ebela (1842), koji je posjetio ovo područje 1841. i o njemu ostavio značajne botaničke i druge podatke. Nije se peo na vrh Lovćena, jer je on tada bio pod snijegom. Neke manje podatke za floru Lovćena na osnovu materijala F. Malija daje i H. W. Reichardt (1866), a sljedeće godine na Lovćen se penje poznati botaničar P. Archerson, a zatim i na Orjen, o čemu ostavlja zanimljiv prilog (1868). Sljedeće godine na Lovćen dolazi T. Pichler; opširan putopis o njegovom putu u Crnu Goru objavio je J.C. Pitoni (1869) u Beču, a zabilješke o Pihlerovom putu objavio je i R. Huter (1870). Za poznavanje flore Lovćena značajni su i radovi J. Pantoczeka (1872, 1874). Na osnovu njegovog herbara Reichenbach je za okolinu Cetinja opisao novu vrstu - *Scleranthus cetinjensis* Rchb. Pantoček je bio veoma zahvalana knjazu Nikoli I na gostoprimstvu i blagonaklonosti, kao i J.A. Knapu koji ga je pratio na terenu i pomagao mu prilikom sakupljanja i sušenja biljaka.

Flora Crne Gore, a posebno Lovćena, pobuđivala je i misli samih vladika. Prema svjedočenju Napoleonovog pukovnika L.C. Viale de Somiera, koji je službovao u Dalmaciji (1807-1813), doznajemo za vladiku Petra I: "On je volio botaniku i u to je ulagao velike napore. Imao je smisla za kulturu i botaniku. Njegovi vrtovi su održavani sa ukusom i prema italijanskoj modi" (V. Pul. & D. Vin. 1991:899). Interesantno je pomenuti da je Lovćen posjetio 1843. god. engleski botaničar Richard Chandler Alexander, čiji je herbar otišao testamentnom u Kju Garden, ali publikovanih rezultata nema. (Pul. & Vin. 1991:903).

Godine 1873. u Crnu Goru dolazi slavni botaničar J. Pančić. On je na Lovćenu zbog velike suše sakupio mali broj biljaka, a sve florističke podatke ugradio je u čuveni "Elanchus..." (1875). Na Cetinju je upoznao Boža Novakovića, koji je postao poštovani "botaničar" kod crnogorskog naroda i koji ga je pratio na putovanju. Kao novu vrstu za nauku i okolinu Cetinja Pančić navodi *Sonchus palescens* (1874).

Fragmentarni podaci o flori Lovćena mogu se naći i u prilogima J. Bornmüllera (1877, 1889), E. Weissa (1867), R. Wetsteina (1890), E. Sagorskog (1897), C. Studnizke (1890) i F. Höhnla (1893), koji navodi neke vrste mahovina za okolinu Cetinja.

Godine 1886, preko Kotora i Cetinja u granično područje Crne Gore i Albanije stigao je I. Szyszylovicz, a prilog o ovom putovanju objavio je G. Beck (1888). Podatke o flori lišajeva koje su ovom prilikom sakupili Bek i Šišilović objavio je A. Zahlbruckner (1888).

Godine 1886. na Cetinje dolazi italijanski botaničar A. Baldacci. On je botanizirao u okolini Cetinja i u listu "Glas Crnogorca" iste godine objavio je svoj prvi naučni prilog "Biljke Cetinjskog polja", u kasnijim prilogima (1891, 1894) navodi podatke o flori Lovćena, a (1890) objavljuje rad o biljakama koje je na Lovćenu sakupio poznati sakupljač crnogorske i lovćenske flore Krsto Pejović.

Godine 1899. na Lovćen se popeo botaničar B. Horak. On je objavio prilog (1900) u kome osim pregleda flore ističe "gostoprimstvo stanovnika ove planinske zemlje koje mu je boravak učinilo vrlo prijatnim a apsolutna sigurnost u zemlji omogućila mu je detaljno istraživanje koje bi moglo dati interesantne rezultate" (Pul. & Vin. 1991:338).

II period

Ovaj period je uglavnom vezan za najpoznatijeg istraživača crnogorske flore botaničara J. Rohlena, koji je područje Lovćena posjetio više puta. Prvi put Rohlena je na masiv Lovćena došao maja 1900. god. sa poznatim mikrologom F. Bubakom, koji je podatke o flori gljiva Lovćena unio u svoje priloge (1903/1904, 1906, 1915). Rohlena se u Crnoj Gori upoznao sa Krstom Pejovićem, koji ga je pratio na većini putovanja, pomagao mu pri sakupljanju biljaka i slao mu herbarski materijal. Cjelokupne zbirke sa ovih putovanja ili pak pojedini djelovi objavljeni su u brojnim prilogima: (1901/1903, 1904/1905, 1905, 1906, 1907, 1912, 1921, 1922/1923, 1923, 1924/1925, 1931/1932, 1933/1934, 1935/1936, 1936/1937, 1937/1938, 1939/1940), u kojima su Rohleninim podacima o lovćenskoj i drugoj crnogorskoj flori pridodati nalazi botaničara i sakupljača crnogorske flore koji su materijal slali Rohleni, kao npr: A. Kašpar, Krsto Pejović, A. Ginzerberger, F. A. Novak, L. Čelakovski, L. Viniklar, K. Prokeš, V. Skrinavek, J. Dostal i drugi, kao i nalazi revidenata i obradivača pojedinih radova, npr: *Campanula*, *Rubus* (J. Hruby iz Brna), *Thymus* (K. Ronninger iz Praga) i dr.

J. Rohlena u ovim prilogima daje i opise novih taksona za floru Crne Gore i za nauku, od kojih su za floru Lovćena karakteristični: *Lamium lovčenicum* Rohl., *Berteroa gintlilii* Rohl., *Fectusa pungens* Kit. var. *pseudoxanthina* Rohl., *Scabiosa ochroleuca* L. var. *pejovicii* Rohl., *Lathyrus venetus* (Mill.) Wöhlf. var. *longipes* Rohl., *Crepis vandasii* Rohl., kao i niz drugih vrsta, hibrida i nižih sistematskih kategorija. Sva Rohlenina otkrića i podaci nalaze se sintetizovani u poznatom "Conspectusu florae montenegrinae" (1942), koji je u tadašnjoj Evropi predstavljao jedan od najstudiosnijih regionalnih pregleda flore. U jednom od svojih putopisa Rohlena kaže: "Malu Crnu Goru je posjetio veliki broj botaničara, ali to nije znak da je njena flora istražena, obzirom da se Crna Gora poslije Berlinskog kongresa značajno teritorijalno proširila a i botaničari su uglavnom dolazili ljeti, tako da je ranoproljetni aspekt flore u velikoj mjeri ostao nepoznat".

Više puta Lovćen je posjetio i slavni botaničar L. Adamoviš, koji u prilogu (1908) potvrđuje do tada diskutabilan nalaz munike (*Pinus heldreichii*) na Lovćenu, a neke značajnije podatke o flori Lovćena možemo naći i u radu (1911) i (1913), kada je objavio "Gradu za floru Kraljevine Crne Gore".

Njemački botaničari L. Gross i A. Kneucker na proputovanju kroz Crnu Goru 1900. god. posjećuju Lovćen i Cetinje i u više priloga (1900-1903) daju prikaz sakupljenog botaničkog materijala.

Neke podatke o flori Lovćena daje opet J. Bornmüller (1902), a 1931. god. se ponovo penje na Lovćen i sakuplja oko 40 biljaka koje objavljuje 1933. Kratke priloge o flori mahovina koje je 1900. god. u okolini Cetinja sakupio A. Kneucker, objavljuje F. Matouscheck (1901, 1903).

R. Huter (1905) za Lovćen navodi 2 zanimljive vrste: *Gnaphalium roeseri* Helder. i *Viburnum lantana* L. var. *discolor*, a nešto manji i parcijalni podaci o flori Lovćena mogu se naći i u radovima: A. Begunota (1906), H. Lindberga (1906), A. Hayek (1924-1933), B.W. Turrila (1929), A. Maillfera (1940), kao i u trilogiji botaničkih istrživanja Crne Gore A. Baldaccia (1924, 1926, 1932). U 5 priloga E. Sagorski (1901, 1903, 1905, 1911, 1914) daje fragmentarne podatke o flori Lovćena, ako i K. Maly u 3 priloga (1909, 1931/1932, 1933) u kojima, između ostalog, daje i osvrt na herbarski materijal koji su sakupili J. Rohlena i J. Bornmüller.

Podatke o flori lišajeva nalazimo u prilogima A. Zahlbrucknera (1901, 1904, 1907, 1909, 1910) u kojima je obraden lihenološki materijal koji su sakupili E. Weiss, F. Vierhapper i J. Baumgartner, a neki podaci o lišajevima Lovćena mogu se naći i u radovima M. Servita (1931, 1939).

Poznati botaničar K.H. Zahn (1906, 1907, 1909, 1938) opisuje nove vrste roda *Hieracium* za floru Crne Gore i nauku na osnovu materijala koji su na širem području Lovćena sakupili: J. Rohlena, L. Adamović, E. Janchen, F. Vierhapper, A. Bierbach i O. i M. Behr. Pomenućemo samo neke taksone: *Hieracium bauchinii* Bes. ssp. *adenocymoides* Rohl. & Zahn., *H. umbelliferum* ssp. *njeguschense* Rohl. & Zahn., *H. waldsteinii* Tsch. ssp. *suborinei* Zahn & Rchb. f. *lovcenticum* Rohl. & Zahn., *H. stipposum* Rchb. ssp. *stipposum* f. *multifolium* Zahn., *H. pseudotommasinii* Rohl. & Zahn. ssp. *pseudotommasinii* Rohl. & Zahn. itd.

E. Baudiš (1918) navodi za Lovšen dvije vrste gljiva na osnovu materijala koji mu je poslao J. Rohlena, a Rohlenin materijal obrađivali su još i J. Hruby (1934), K. Ronningen (1933/1934), F. Novak (1939), S. Horvatić (1935) koji za Lovćen navodi vrstu *Leucanthemum atratum* (Jacq.) DC ssp. *chloroticum* (Ker. et Murb.) Horvatić f. *simplex* Horvatić, kao i I. Klaštarski (1938), koji za Lovšen navodi vrstu *Rosa glauca* Pourr. var. *rohlenae* Klaš. n. var.

Vrijedno je napomenuti podatak A. Degena (1914) za vrstu *Viola aetolica* koju je na Lovćenu 1907. god sakupio A. Bierbach, kao i to da je mladi botaničar Bruno Schütt iz Bremena 1926. god. imao jedno putovanje u južnu Dalmaciju, a stigao je i da botanizira na Lovćenu.

III period

U ovom periodu odvijaju se nešto intezivnija floristička istraživanja, a otpočinju i prva fitocenološka istraživanja, što je u vezi i sa proglašenjem šumskog područja Lovćena Nacionalnim parkom 1952. god., kao i činjenicom da se pojavljuju i domaći botaničari.

Ipak, ovaj period je najviše vezan za ime i djelo prve žene botaničara u Crnoj Gori Koveljke Tomić - Stanković¹, koja se istraživanjem flore Lovćena počela baviti šezdesetih godina i svoje rezultate objavila u nizu priloga (1964, 1964/1965, 1965/1966, 1970, 1972), kao i monografskoj studiji "Vegetacija Lovćena u Crnoj Gori" (1970), koja predstavlja nezaobilaznu i bogatu botaničku građu za svakog budućeg istraživača.

Podaci o mahovinama nalaze se u prilogima koje su dali: J. Duda (1965), Pavlečić Z. (1955, 1968) i Z. Pavlečić & V. Pulević (1980), dok se neki fragmentarni podaci o flori lišajeva mogu naći u sintetskom djelu F. Kušana (1953).

Pojedini interesantni fitocenološki i fitogeografski podaci koji se odnose na floru i vegetaciju Lovćena mogu se naći i u prilogima: V. Blečića (1956, 1958, 1967), R. Lakušića (1967, 1968, 1980), V. Pulevića (1965, 1966, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1987), I. Horvat (1963), P. Fukarek (1941, 1964), J. Šmarda (1968), T. Wojterski (1971), Kojić M. et al. (1974), G.H. Leute (1978), V. Gaži-Baškova (1973), Č. Šilić (1979, 1984, 1990), F. Speta (1981), B. Todorović, T. Bunuševac et al (1979), E. Vukićević et al. (1974), B. Milojević et al. (1974), a pomenućemo i prilog koji su objavili P. Adam, et al. (1972), gdje su predstavljeni rezultati grupe studenata sa Kembričkog univerziteta koji su botanizirali u široj okolini Budve 1971. god.

Godine 1964. odbranila je doktorsku disertaciju "Flora i vegetacija u Crnoj Go-

¹ Naučni skup o prirodnim i kulturnim dobrima NP "Lovćen" je prilika da se podsjetimo na ime i djelo Koveljke Tomić - Stanković, koja je predano izučavala biljni svijet ove interesantne planine i o tome ostavila nezaobilazno djelo "Vegetacija Lovćena u Crnoj Gori" (1970), kao i druge zapažene botaničke priloge. Rodena je 1926. god. u selu Timaru, gdje je završila osnovnu školu. Srednju školu je završila u Pljevljima, a 1952. god. na PMF-u u Zagrebu je završila biologiju. Službovala je u gimnaziji u Kotoru, višoj pedagoškoj školi na Cetinju, a zatim na Filozofskom fakultetu u Prištini, gdje je ostala sve do prerane smrti 1975. god.

ri" i tako postala prva žena doktor nauka koja je to postigla živeći i radeći u Crnoj Gori. Bila je stalni član ekipe za kartiranje vegetacije Crne Gore, gdje je osim Lovćena iskartirala Boku Kotorsku i Grbalj. Pregled publikovanih radova se može naći u prilogu: R. Lakušić & V. Pul. (1976).

Floristički materijal sa područja Lovćena je korišćen za pojedina citotaksonomska i citogenetička istraživanja i ti rezultati su objavljeni u radovima autora: M. Lovka (1971), M. Lovka et al. (1975), D. Papeš (1971), A. Ž. Lovrić et al. (1987), M. Bedalov (1975, 1977) i dr.

U prilogu E. Mayera & V. Blečića (1969), u kome se govori o taksonomiji i horologiji roda *Edraianthus*, za planinski masiv Lovćena je izdvojena jedna nova podvrsta: *Edraianthus wetsteinii* Hall. & Bal. ssp. *lovcenicus* May. & Bleč. koja ima veoma uzan areal na južnim padinama Štirovnika.

U novije vrijeme obavljena su i botanička istraživanja Nacionalnog parka "Lovćen" od strane Republičkog zavoda za zaštitu prirode u svrhu izrade Prostornog plana područja posebne namjene NP "Lovćen" (1983), a svakako najvrednije pomenuti istraživački projekat ovog Zavoda "Vegetacijska karta Jugoslavije dio za Crnu Goru", koji se odvijao pod rukovodstvom akad. dr V. Blečića, a gdje je najveći doprinos u proučavanju i kartiranju vegetacije Lovćena i okoline dala dr Koviljka Tomić-Stanković.

Flora i vegetacija Lovćena i istoimenog Nacionalnog parka u sadašnjem periodu je takode nezaobilazna u istraživačkom saveznom projektu "Crvena knjiga flore i faune Jugoslavije - dio za Crnu Goru", u istraživačkim programima Republičkog Zavoda za zaštitu prirode, Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore, NP "Lovćen", kao i drugih stručnih, naučnih i ekoloških institucija i organizacija, a nadamo se da će u budućem periodu interesovanje za botanička i ekološka istraživanja ovog područja bit znatno veći gdje osim domaćih istraživača očekujemo i strane botaničare.

ZAKLJUČAK

1. Masiv Lovćena je zbog specifičnih geoloških, geomorfoloških, klimatskih, faunističkih, botaničkih, istorijskih i drugih karakteristika veoma zanimljiva planina u lancu Dinarida i od davnina je privlačila pažnju raznih istraživača, prvenstveno stranih.

2. Botanička istraživanja na području Lovćena do sada su uglavnom bila parcijalna, fragmentarna i ekskurzivna, izuzev istraživanja Koviljke Tomić - Stanković o flori i vegetaciji Lovćena, koji su krunisani monografskom studijom (1970).

3. U radu je dat presjek botaničkih istraživanja kroz 3 istraživačka perioda od 1827. god. do danas, prikaz publikovanih radova o flori i vegetaciji Lovćena, kao i okolnih područja koja predstavljaju neodvojive geografsko-ekološke cjeline i čine Lovćen u širem smislu riječi.

4. Svaki od uslovno izdvojenih istraživačkih perioda ima svoje osobenosti i odslikava duh života i složenih istorijskih prilika na ovom dijelu Balkanskog poluostrva.

5. Veliki broj florističkih podataka o Lovćenu, i Crnoj Gori uopšte, nalazi se razasut po raznim časopisima i publikacijama u zemlji i inostranstvu, što je u vezi sa činjenicom da veliki dio herbarskog materijala koji su botaničari sakupljali na ovom prostoru nijesu određivali sami, već su pojedine rodove i vrste biljaka ustupali specijalistima, tako da se nameće potreba za objedinjavanjem ovih podataka na jednom mjestu, u kom cilju je i urađena Bibliografija koja je sastavni dio ovog priloga.

6. Prethodno navedeno moguće je uraditi samo pokretanjem i realizacijom naučnog projekta "Flora i vegetacija Lovćena", kako bi se na jedan stručan način rezi-

mirala dosadašnja saznanja i dodatno kompleksno istražila flora i vegetacija NP "Lovćen" u cilju zaštite.

7. Neophodno je u NP "Lovćen" oformiti Prirodnjačku zbirku, ili, što bi bilo najcjelishodnije, Prirodnjački muzej, kako bi se na taj način prezentovao bogati i zanimljivi materijal žive i nežive prirode Lovćena i Crne Gore, a takođe i botanički vrt-baštu, kako bi se po uzoru na jedini botanički vrt-baštu planinske flore Crne Gore u Dulovinama (Kolašin) i u NP "Lovćen" predstavio najreprezentativniji biljni svijet Lovćena.

8. U cilju upotpunjavanja i osavremenjivanja turističke ponude grada Cetinja kao nove prijestonice Crne Gore, trebalo bi uvesti u turističke aranžmane botaničke i druge prirodnjačke izlete, i to stazama kuda su prolazili slavni botaničari i drugi istraživači Lovćena i Crne Gore.

BIBLIOGRAFIJA

- Adam P., Birks H.J. & Walters S.M. (1971/1972): *A contribution to the flora and vegetation of the Budva area, Montenegro*. Glasn. Rep. Zav. Zaš. Prir. Muz. 4:41-72, Titograd.
- Adamović L. (1908): *Die Panzerföhre im Lovćen gebirge*. Magyar Bot. Lapok, 7: 200-203.
- Adamović L. (1911): *Die Pflanzenwelt Dalmatiens*, Leipzig.
- Adamović L. (1913): *Grada za floru kraljevine Crne Gore*. Rad JAZU, 195: 1-96 & 226, Zagreb.
- Ascherson P. (1867): *(Obavještenje o putu kroz južnu Dalmaciju)*. Österr. Bot. Zeitschr. 17: 262-264.
- Baldacci A. (1886): *Biljke Cetinjskog polja*. Glas Crnogorca, br. 28-30, 32-34, 37, 38, 39, Cetinje.
- Baldacci A. (1891): *Cenni ed appunti intorno alla flora del Montenegro*. IV. Malpighia 5 (1-2): 61;81, Genova.
- Baldacci A. (1891): *Nel Montenegro, II, II mio viaggio botanico del 1890*. Malpighia 4 (9-10): 378-403, Genova.
- Baldacci A. (1894): *Contributo alla conoscenza della flora del confine montenegrina, albanese, epirata & greca*. Nuovo Gior. Bot. Ital. (Nuova serie) 1(2): 90-103.
- Baldacci A. (1900): *Contributo alla conoscenza della flora del confine montenegrino-albanese*. Mem. Acad. Sci. : 1-43, Bologna.
- Baldacci A. (1924): *Le esplorazioni botaniche nel Montenegro - primo periodo (1827-1841)*. Mem. R. Accad. Sci. 7(21): 27-33, Bologna
- Baldacci A. (1926): *Le esplorazioni botaniche nel Montenegro - secondo periodo (1841-1878)*. Mem. R. Accad. Sci. 8(3): 1-13, Bologna,
- Baldacci A. (1932): *Le esplorazioni botaniche nel Montenegro - terzo periodo (1878-1930)*. Mem. R. Accad. Sci. 8(9): 103-118, Bologna.
- Baudiš E. (1918): *Prinos flori gljiva Bosne i Hercegovine*. Glasnik. Muz. Bosne i Hercegovine, 30:217-328, Sarajevo.

- Beck R. (1888): *Dr G. Beck et Ign. Szyszylowicz: Plantae a dr Ign. Szyszylowicz in itinere per Cernogoram et Albania adiacente anno 1886 lectae*. 1-166, Cracoviae.
- Bedalov M. (1975): *Taxonomic Problems and Distribution of the species Arum nigrum in the Balkans*, *Flora. Problems of Balkan Flora and Vegetation*. (Edit. Bulgar. Acad.) Sofia: 202-208.
- Bedalov M. (1977): *Citotaksonomska i biljnogeografska istraživanja vrste Arum maculatum L. u Jugoslaviji*. *Acta. Bot. Croat.* 36: 107-117, Zagreb.
- Begjunot A. (1906): *Alcune notizie sulle Romulea della flora dalmata*. *Boll. Soc. Bot. Ital.* 45-53, Firenze.
- Biasoletto B. (1841): *Relazione del viaggio fatto nella primavera dell'anno 1838. della Maestra del re Federico Augusto di Sassonia nell'Istria, Dalmazia e Montenegro*, Trieste.
- Blečić V. (1956): *Crna Gora - Biljni pokrov*. *Encikl. Jugos.* 2:407-410, Zagreb.
- Blečić V. (1956): *Istorijat botaničkih istraživanja u Crnoj Gori*. *Encikl. Jugosl.* 3: 163, Zagreb.
- Blečić V. (1958): *O nekim karakteristikama flore i vegetacije Crne Gore*. *Zaštita prirode*, 13: 1-6, Beograd.
- Blečić V. & Mayer E. (1967): *Die europäischen Sippen der Gattung Amphoricarpus Visiani*. *Phyton*, 12 (1-4): 150-158, (Austria).
- Blečić V. & Lakušić R. (1976): *Prodromus biljnih zajednica Crne Gore*. *Glasn. Rep. Zav. Zaš. Prir. - Prir. Muz.* 9: 57-98, Titograd.
- Bornmüller J. (1887): *Fünf Pflanzen aus Dalmatien*. *Österr. Bot. Zeitschr.* 37: 272-273.
- Bornmüller J. (1889): *Beitrag zur Flora Dalmatien*. *Österr. Bot. Zeitschr.* 39: 333-337.
- Bornmüller J. (1902): *Viola aetiolica Boiss. & Heldr. in Montenegro*. *Magyar. Bot. Lapok.* 1: 350, Budapest.
- Bornmüller J. (1933): *Zur Flora von Montenegro, Albanien und Mazedonien*. *Magyar. Bot. Lapok.* 32: 109-142, Budapest.
- Bubak F. (1903/1904): *Ein Beitrag zur Pilzflora von Montenegro*. *Sitz. Der. Böhm. Ges. Wiss.*: 1-22, Prag.
- Bubak F. (1906): *Zwither Beitrag zur Pilzflora von Montenegro*. *I Bull. Herb. Boiss.* 2. Ser. 5: 393-408.
- Bubak F. (1903/1904): *Dritter Beitrag zur Pilzflora von Montenegro*. *Bot. Közl.* 14:39-83, Budapest.
- Bunuševac T., Vukićević E., Mijanović O., Sterniša A. & Đakonović F. (1979): *Dekorativne biljke Bokokotorskog zaliva i njihov značaj u turizmu*. *Boka*, 10 (2): 125-148, Herceg Novi.
- Degen A. (1914): *Bemerkungen über einige orientalische Pflanzenarten*. *Magyar Bot. Lapok* 13 (10/12), Budapest.
- Duda J. (1965): *Beitrag zur Erforschung der Lebermoose Jugoslawiens*. *Acta. Bot. Croat.* 34: 79-82, Zagreb.
- Ebel W. (1842): *Reise in Montenegro*. *Monatsber. Verh. Ges.* 132 141, Berlin.
- Ebel W. (1842): *Zwölf Tage in Montenegro*. I. Königsberg, (S.I-IV & 1-136).
- Fukarek P. (1941): *Prvi prilog poznavanju munike ili smrče (Pinus heldreichii Christ. vr. leucodermis (Antoine) Markgraf)*. *Šum. List* 8-9:348-386, Zagreb.
- Fukarek P. (1941): *Vorläufige Mitteilungen über die antirlichen standorte der Panzerkiefer*. *Mitt. Deutsch. Dendrol. Ges.* 54: 1-12.
- Fukarek P. (1964): *Rasprostranjenost i ekološke karakteristike krčagovine Amphoricarpus neumayeri Vis.* *Glasn. Muz. Bi H.* 3(4): 159-180, Sarajevo.
- Gaži-Baškova V. (1973): *Das Areal der illyrischen Florenelemente Omphalodes verna und Lamium orvala*. *Ekologija*, 8(1): 63-68, Beograd.
- Gross L. & Kneucker A. (1900/1903): *Unsere Reise nach Istrien, Dalmatien, Montenegro, der Herzegovina und Bosnien im juli und august 1900*. *Allgem. Bot. Zeitschr.*, (Karlsruhe).
- Hayek B. (1924-1933): *PRODROMUS Florae Peninsulae balcanicae*. *Feddes. Repert.* 30, (Beih.).

- Horak B. (1900): *Zweiter Beitrag zur Flora Montenegro's*. Österr. Bot. Zeitschr. 50: 156-164 & 208-212.
- Horvat I. (1963): *Šumske zajenice Jugoslavije*. Šumars. Encikl. 2:560-590, Zagreb.
- Horvatić S. (1935): *Neuer Beitrag zur Kenntnis der Leucanthemum - Formen in der Flora Jugoslaviens*. Acta Bot. Ins. Bot. Univ. 10: 61-100, Zagreb.
- Höhnel F. (1893): *Beitrag zur Kenntnis der Laubmoosflora des Küstenstriches vom Görzer Becken bis Scutari in Albanien*. Österr. Bot. Zeitschr. 43: 405-412, dio I.
- Hruby J. (1934): *Campanulastudien. II. Mitteilung*. Magyar Bot. Lapok. 33: 126-159.
- Huter R. (1870): *Botanische Mittheilungen*. Österr. Bot. Zeitschr. 20:335-340.
- Huter R. (1905): *Herbar - Studien*. Österr. Bot. Zeitschr. 55: 400-475.
- Klaštterski I. (1938): *Ruže z černohorskeho herbare Jos. Rohleny*. Act. Mus. Nac. 1(B) 5:59-72, Prag.
- Kojić M. & Gajić M. (1974): *Neke odlike Salvia officinalis L. u Jugoslaviji*, IV kongres biologa Jugoslavije, (rez. ref.), 109, Sarajevo.
- Korica B. (1955): *Neue Formen von Asperula scutellaris Vis. und ihre morphologisch-geographische und klimatische Bedeutung*. Österr. Bot. Zeitschr. 102(2-3): 339-364.
- Kušan F. (1953): *Prodromus florae lišaja Jugoslavije*. JAZU. - Pos. Izd. Odj. Prir. Nauk., 2, Zagreb.
- Lakušić R. (1967): *Specifičnosti vegetacija Dinarskih planina*. Bilten Biol. društva Sr B. i H. , br. 5 - Pos. Izd., Sarajevo.
- Lakušić R. (1968): *Planinska vegetacija jugoistočnih Dinarida* Glasn. Rep. Zav. Zaš. Prir. - Prir. Muz., 1:9-75, Titograd.
- Lakušić R. & Pulević V. (1976): *Prof. dr. Koviljka Tomić-Stanković (In memoriam)*. Glasn. Republ. Zav. Zaš. Prir. - Prir. Muz., 9: 207-209, Titograd.
- Lakušić R., Pavlović D. & Abadžić S. (1980): *Prirodni potencijali ljekovitih, vitaminoznih i jestivih biljnih vrsta na planinama jugoistočnih Dinarida*. Glasn. Odjelj. Prir. Nauk., 3:83-109, Titograd.
- Leute G.H. (1978): *Ergebnisse einer botanischen Sammelreise durch das südliche Jugoslawien im Jahre 1969*. Ann. Naturhistor. Muz. 81:75-105, Wien.
- Lindberg H. (1906): *Inter Austro-Hungaricum Verzeichnis der einer Reise in Österreich - Ungarn in Mai und Juni 1905 gesammelten Gefäßpflanzen*. Finsk. Vetensk. Soc. Förbande. 43(13), Sep. 1-128.
- Lovrić A. Ž. & Bedalov M. (1987): *Pulvinate Thornbush of Tragacanthic Types in Karst Stombelbs of Coastal Dinarides and their Phytogeographical Correlations*. Acta Biocovica, 4: 319-246, Makarska.
- Lovka M. & Šušnik F. (1971): *IOBB Chromosome Number Reports XXXIV*. Taxon 20 (5/):785-797.
- Lovka M. (1975): *Prispevek k citologiji jugoslovenskih semenovk - Spermatophyta, I. Liliaceae s. lat.* Biol. Vest. 23 (1): 25-40, Ljubljana.
- Maillefer A. (1940): *Herbarisations pendant une croisiere dans l'Adriatique et autour de la Grece, en 1938*. Bull. Soc. Vand. Sci. Nat. (Laussane), 61.
- Maly K. (1909): *Opaske uz Ranunculus croaticus Scholl*. Glasnik. Zem. Muz. B. i H. XIX/1907: 9-14. Feddes Repert. 6: 290-291/1909.
- Maly K. (1931-1932): *Ein Beitrag zur Kenntnis einiger Pedicularis, Sippen Illyriens*. Bull. Inst. Bot. Univ. 2(1-2): 94-103, Beograd.
- Maly K. (1933): *Materialen zu G.v. Beck's Flora des ehemaligen Bosnien-Hercegovina*. Glasn. Muz. B. i H. , 45: 71-141, Sarajevo.
- Matouscheck F. (1901): *Bryologisch-floristische Mittheilungen aus Österreich-Ungarn, der Schweiz Montenegro, Bosnien und der Hercegovina*, II. Verh. Zool. Bot. Ges. 51:186-198, Wien.
- Matouscheck F. (1903): *Additamenta ad Floram bryologicam Hungariae*. Magyar Bot. Lapok 2(7): 205-208.

- Mayer E. (1963): *Die floristische und taxonomische Tätigkeit in Jugoslawien von 1945-1961*. Webbia, 18: 347-365.
- Mayer E. & Blečić V. (1969): *Zur Taxonomic und Chorologie von Edrianthus sectio Uniflori*. Phytion, 13 (3-4): 241-247, (Austria).
- Mayer E. (1981): *Beitrag zur Flora von Montenegro*. Glasn. Republ. Zav. Zaš. Prir. - Prir. Muz. 14: 11-22, Titograd.
- Mayer E. (1982): *Primitie florae Montenegrinae.* Glasn. Republ. Zav. Zaš. Prir. - Prir. Muz. 15: 27-48, Titograd.
- Mayer E. (1983): *Über zwei kritische Caprifoliaceen - Sippen ausden illyrischen Gebirgen*. Prilozi - MANU. Odjelj. Bio. Med. Nauk. 4(1-2): 117-123, Skopje.
- Novak F. (1939): *De Armeriis balcanicus nonnullis I, II*. Vest. Kral. ČEske Spol. Nauk. 1938: 1-25 & 1939: 1-24, Prag.
- Pančić J. (1874): *Botanische Bereisung von Montenegro im Jahre 1873*. Österr. Bot. Zeitschr. 24: 82-85.
- Pančić J. (1875): *Elanchnus plantarum vascularium quae aestate a. 1873. in Crna Gora legit Dr. J. Pančić*. pp. III-VII, 1-106, Beograd.
- Pantoczek J. (1872): (*Pismo iz Kotora*). Österr. Bot. Zeitschr. 22:304-305.
- Pantoczek J. (1874): *Scleranthus - Arten*. Österr. Bot. Zeitschr. 24:25-26.
- Papeš D. (1971): *Distribucija triju priobalnih endema Leuchanthemum liburnicum, L. croaticum i L. chloroticum*. Zbornik ref. sa I simp. sistemati. Jugoslavije: 99-108, Sarajevo.
- Pavletić Z. (1955): *Prodromus florae briofita Jugoslavije*. JAZU. Pos. Izd. Odjelj. Prir. Nauka, 3: 1-576, Zagreb.
- Pavletić Z. (1968): *Flora mahovina Jugoslavije*, Zagreb.
- Pavletić Z. & Pulević V. (1980): *Prilog za briofitsku floru Crne Gore*. CANU Glasnik Odjelj. Prir. Nauka, 3: 111-132, Titograd.
- Pittoni J.C. (1869): *Thomas Pichler's Reise nach Dalmatien und Montenegro im Jahre 1868*. Österr. Bot. Zeitschr., 19: 150-159.
- Pulević V. (1965): *Prilog poznavanju ljekovitog bilja u flori Crne Gore, njegovo iskorišćavanje i zaštita*. Polj. Šum. 11(3-4): 14-48, Titograd.
- Pulević V. (1966): *Endemične i neke rijetke i prorijedene vrste drveća u flori Crne Gore*. Polj. Šum. 12(3): 81-97, Titograd.
- Pulević V. (1980): *Bibliografija o flori i vegetaciji Crne Gore*. CANU, Pos. Izd. Bibliografije, 1: 1-235, Titograd.
- Pulević V. (1978): *Robert Visiani*, Ovdje, april, str. 32, Titograd.
- Pulević V. (1979): *Josef Rohlena*, Ovdje, mart, str. 32, Titograd.
- Pulević V. (1978): *Lujo Adamović*, Ovdje, sept., str. 32, Titograd.
- Pulević V. (1979): *O flori i vejtaciji Boka Kotorske i potrebi njene zaštite*. Boka. 10(2): 209-220, Herceg Novi.
- Pulević V. (1985): *Dopuna bibliografiji o flori i vegetaciji Crne Gore*. Glasn. Rep. Zav. Zaš. Prir. - Prir. Muz. 18: 5-94, Titograd.
- Pulević V. (1980): *Antonijo Baldači*, Ovdje, februar., str. 32, Titograd.
- Pulević V. (1981): *Krsto Pejović*. Glasn. Rep. Zav. Zaš. Prir. - Prir. Muz. 14: 247-250, Titograd.
- Pulević V. (1982): *Zaštita flore vegetacije u Crnoj Gori*. MANU. - Odjeljenje. Biol. MEd. NA-uka. Prilozi, 3(1): 109-124, Skopje.
- Pulević V. (1983): *Zaštićene biljne vrste u SR Crnoj Gori*. Glasn. Rep. Zav. Zaš. Prir. - Prir. Muz. 16: 33-54, Titograd.
- Pulević V. & Vinček D. (1991): *CRNA GORA - VRATA BALKANA - Putopisi i zapisi evropskih botaničara*. Biblioteka Crnogorsko naslede, str. 1-1063, Obod, Cetinje.
- Pulević V. (1987): *Bohuslav Horak*. Ovdje, febr., str. 32, Tirograd.
- Pulević V. (1987): *Mucio Tommasini*. Ovdje, mart, str. 32, Tirograd.
- Pulević V. (1987): *Paul Ašerson*. Ovdje, jun-jul, str. 32, Tirograd.

- Reichardt H. W. (1866): *Ueber das Vorkommen von Scabiosa crenata R. et Sch. in Montenegro*. Verh. Zool. Bot. Ges., 16: 837-838, Wien.
- Rohlens J. (1902/1903): *Erster Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. Ber. Böhm. Ges. Wiss. 1-26, Prag.
- Rohlens J. (1902/1903): *Zweiter Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. Ber. Böhm. Ges. Wiss. 1-37, Prag.
- Rohlens J. (1904/1905): *Vierter Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. Ber. Böhm. Ges. Wiss. 38: 1-108, Prag.
- Rohlens J. (1904): *Zwei neue Pflanzen - Arten von Montenegro*. Magyar. Bot. Lapok. 3(8/11): 232-233.
- Rohlens J. (1905): *Neue Pflanzen aus Montenegro*. Feddes Repert. 1:22-28, 33-38.
- Rohlens J. (1906): *Beitrag zur Flora von Montenegro (Originaldiagnosen)*. Feddes Repert. 1:(36/37): 145-149.
- Rohlens J. (1907): *Beitrag zur Flora von Montenegro*. Magyar. Bot. Lapok. 6(5/7): 149-160.
- Rohlens J. (1912): *Fünfter Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. - Ber. Böhm. Ges. Wiss. 1-143, Prag.
- Rohlens J. (1921): *Několik novinek z květeny černoohorské (Plantae montenegrinae novae)* Sitz. - Ber. Böhm. Ges. Wiss. Kl. II, 6: 1-6, Prag.
- Rohlens J. (1922/1923): *Additamenta in floram dalmaticam*. Preslia, 2:98-102.
- Rohlens J. (1923): *Sechster Beitrag zur Flora von Montenegro*. Acta. Bot. Bohem. 2:3-24.
- Rohlens J. (1924/1925): *O některých mišencích černoohorských divizí (Verbascum)*. Eugenicke knihovny sv. 3: 257-265 (1-9).
- Rohlens J. (1931/1932): *Achter Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. - Ber. Böhm. Ges. Wiss. Tr. II. 35: 1-29, Prag.
- Rohlens J. (1933/1934): *Neunter Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. - Ber. Böhm. Ges. Wiss. 1-22, Prag.
- Rohlens J. (1935/1936): *Zehnter Beitrag zur Flora von Montenegro (und Mazedonien)* Sitz. - Ber. Böhm. Ges. Wiss. 1-19, Prag.
- Rohlens J. (1936/1937): *Elfte Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. - Ber. Böhm. Ges. Wiss. 1-21, Prag.
- Rohlens J. (1937): *Additamenta in Floram Peninsulae Balcanicae*. Feddes Repert. 42: 199-202.
- Rohlens J. (1937/1938): *Neue Pflanzen aus Montenegro*. Feddes Repert. 42: 150-152., 319-320.
- Rohlens J. (1939/1940): *Zwölfter Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. - Ber. Böhm. Ges. Wiss. 1-16, Prag.
- Rohlens J. (1942): *Conspectus floriae montenegrinae, 20/21: 1-506*. Preslia.
- Ronniger K. (1933/1934): *Thymus in Rohlens J.: Neunther Beitrag zur Flora von Montenegro*. Sitz. Ber. Bohm. Ges. Wiss. 1-20, Prag.
- Sagorski E. (1897): *Mitteilungen Über die in Montenegro Gesammelten Pflanze*. Mitt. Thür. Bot. Ver. (Weimar), 11: 15-16.
- Sagorski E. (1903): *Calamintha montenegrina nov. spec.* Österr. Bot. Zeitschr. 53: 20-21.
- Sagorski E. (1905): *Marrubium montenegrinum (M. apulum x M. candidissimum L.) nov. hybrid.* Österr. Bot. Zeitschr. 55: 27-28.
- Sagorski E. (1911): *Über einiger Arten aus dem illyrischen Florenbezirk*. Österr. Bot. Zeitschr. 61: 11-21 & 88-96.
- Sagorski E. (1914): *Vierter Beitrag zur illyrischen Flora*. Allgem. Bot. Zeitschr. 20: 33-36, 54-57 & 65-74.
- Sagorski E. (1901): *Beitrag zur Flora der Herzegovina*. Mitt. Thüring. Bot. Ver. NF. 16: 30-50.
- Servit M. (1931): *Flechten aus Jugoslawien. 2. Süddalmatien und Lovćen*. Hedwigia, 71: 215-282, Dresden.
- Servit M. (1939): *Flechten aus Jugoslawien*. Hedwigia, 74: 119-160, Dresden.
- Speta F. (1981): *Die Frühjahrsblühenden Scilla-Arten des Oestlichen Mittelmeerraumes*. Naturk. Jahrb. Städt. Linz. 25: 19-198 (Repr. Optima 113, 1981)

- Studniczka C. (1980): *Beitrage zur Flora von Süddalmatien*. Verh. Zool. Bot.ges. 40: 55-84, Wien.
- Šilić Č. (1979): *Monografija rodova Satureja L., Calamintha Mill., Micromeria Ben., Acinos Mill. i Clinopodium L. u flori Jugoslavije*. Zemalj. Muz. B. i H., Posebno izdanje :1-440, Sarajevo.
- Šilić Č. (1984): *Endemične biljke*. Ed. "Svjetlost" Sarajevo i Zav. Udžb.Nast. Sred., Beograd.
- Šilić Č. (1990): *Morfologija, ekologija, horologija i fenologija vrste Scilla litardierei Breistr.* Bilten Društva ekologa B.i H. ser. B, 5:10)-116, Sarajevo.
- Šmarda J. (1968): *Výsledky biogeografických cest do Jugoslavie v letech 1964-1967* Českosloov. Akad. Vod.- Geogr.Ust. 9:1-128, Brno.
- Todorović B. (1986): *Uporedna morfološka i anatomska istraživanja vrste Satureja horvati Šilić(Lamiaceae) sa različitih staništa planina Orjen i Lovćen*, Rez. ref. VII kongresa Biol. Jugoslavije, 223, Budva.
- Tommasini M.(1835): *Botanische Wanderungen im Kreise von Cattaro*. Flora (Regensb.) Beiblätter, I,II: 1-59.
- Tomić-Stanković K.(1964): *Flora i vegetacija Lovćena u Crnoj Gori*. (Doktor.disertacija), Zagreb.
- Tomić-Stanković K.(1964/1965): *Prilog poznavanju flora Lovćena i njegove podgorine u Crnoj Gori*. Fil. Fak., 2:343-351, Priština.
- Tomić-Stanković K.(1965/1966): *Pinus heldreichii(munika) u vegetaciji Loćena*. Zborn. Fil. fak., 3:439-444, Priština.
- Tomić-Stanković K.(1970): *Vegetacija Lovćena u Crnoj Gori*. Zaj. Nau. Ust.Kosova - Studije, 17: 1-93, Priština.
- Tomić-Stanković K.(1970): *Flora Lovćena I*. Zborn. Fil.Fak. 7:1-39, Priština.
- Tomić-Stanković K.(1972): *Flora Lovćena II*. Zborn. Fil. Fak. 8:1-50, priština.
- Turrill W.B.(1929): *The Plant-life*. Balkan Peninsula, Oxford.
- Visiani R.(1829) *Plante rariores in Dalmatia recens delectae*. flora (regensburg), 12(1): 1-24.
- Visiani R.(1840-1852):*Flora dalmatica*, 1-3. Lipsiae.
- Visiani R.(1830): *Plantae dalmaticae nunc primum editae*. Flora. (Regensb.)45-53.
- Visiani R.(1872): *Florae dalmaticae supplementum*, Mem. Ist. Veneto. 16:1-189, Venezia.
- Vukićević E. & Vučković M.(1974): *Derdroflora Cetinja*. SANU.Odjelj. Prir.Mat. Nauk., 1 (1): 111-124, Beograd.
- Weiss E.(1867): *Floristisches aus Istrien, Dalmatien und Albanien*. I,II.Verh. Zool. Bot. Ges. 16:571-584., 17:753-762, Wien.
- Wettstein R.(1890): *Floristicher Bericht über Dalmatien*. Ösrerr. Bot. Zeitschr. 40:209., 425-427.
- Wojterski T(1971): *Parki Narodowe Jugoslavi*. Ochr. Przyr. 36:11-129, Krakow.
- Zahlbruckner A.(1888): *Lichenes in Beck-Szyszyłowicz: Plantae a dr. Ign.Szyszyłowicz in itinere per Cernogoram et in Albania adjectente anno 1886 lectae.*, str. 1-166, Cracoviae.
- Zahlbruckner A.(1901):*Vorarbeiten zu einer Flechten flora Dalmatiens*. Österr. Bot. Zeitschr. 51:273-285 & 336-350.
- Zahlbruckner A.(1904): *Lichenes rariores exsiccati*. Österr. Bot. Zeitschr.54:382.
- Zahlbruckner A.(1907): *Vorarbeiten zu einer Flechtenflora Dalmariens*.Österr. Bot. Zeitschr. 57:19-30, 65-73 & 389-400.
- Zahlbruckner A.(1909): *Vorarbeiten zu einer Flechtenflora Dalmatiens*. Österr. Bot. Zeitschr. 59:315-321, 349-354, 389-407, 439-444 & 488-503.
- Zahlbruckner A.(1910): *Vorarbeiten zu einer Flechtenflora Dalmatiens*.Österr. Bot. Zeitschr., 60: 13-22 & 71-81.
- Zahn K. H.(1906): *Beitrag zur Kenntnis der Archieracien Ungarns und der Balkanlander*. Magyar. Bot. Lapok. 5(2-4):75.
- Zahn.K.H.(1907):*Beitrag zur Flora Kenntnis der Hieracien Ungarns und der Balkanlander II*. Magyar. Bot. Lapok. 6(8-10): 212-229.

- Zahn K.H.(1909): *Hieracia montenegrina nova a J. Rohlena in Principatu Crna Gora lecti (Originaldiagnosum) Feddes Repert.*6(119-124):225-241.
- Zahn K.H.(1909):*Beitrag zur Kenntnis der Hieracien Ungarns und der Balkanländer.*Magyar. Bot. Lapok. 8(10-12): 276-309.
- Zahn K.H.(1938): *Von Otto und Ernst Behr und K.H. Zahn:Beitrag zur Kenntnis der Hieracien der Balkanhalbinsel.*Glasn. Skop. Nauč. Društva. 18: 51-67, Skoplje.
- Kolektiv autora:(1986): *Prirodna potencijalna vegetacija Jugoslavije (Komentar karte 1:1000000).* Naučno vijeće Veget. Kart.Jugos.1-122, Ljubljana.
- Kolektiv autora:(1986):*Prodromus Phytocenosum Jugoslaviae ad Mappam Vegetationis 1:200000.*Naučno veće Veg. Kar. Jug.Brib. 1-46, Ljubljana.
- Nacionalni park "Lovćen"-*Prostorni plan područja posebne namjene.*Urbanistični Inšt. SR Slovenije: str. 1-203 (1983), Ljubljana.

Zlatko Bulić

HISTORICAL SURVEY OF THE EXPLORATION OF THE FLORA AND THE VEGETATION OF THE MOUNTAIN LOVČEN

SUMMARY

By its specific geological, geomorphological, climatical, faunistical, botanical and other characteristics masif of Lovćen represents a very interesting mountain in the chain of Dinarids. There is an exchange many of different ecological systems on a relatively small area, beginning from the seaside i.e. Lovćen's mountain bases and the border of Skadar lake, up to the highest mountain peaks.

The research of the Lovćen's flora and the vegetation made till now, was partial and excursive, in spite of some more detailed effectuated especially in the frame of vegetation: K. Tomić (1970), described in the monographic study "The vegetation of Lovćen in Montenegro", explained in it the fundamental vegetal units of Lovćen.

In this paper the most important botanical works are mentioned. These works were mostly based on the short time excursions. The notable number of floristical facts has been given in the works of: M. Tomasić (1827), V. Ebel (1841), J. Pantoczek (1872), B. Bjažoleto (1838), T. Pichler (1869), J. Pančić (1873), A. Baldacci (1886), L. Adamović (1908), J. Rohlena (1901), K.S. Tomić (1964, 1965, 1970). In the recent time many botanists from abroad and home have visited Lovćen and published a number of remarkable works. All this up to day examinations gave us a determinate knowledge of the Lovćen's flora and vegetation and the base for the future botanical researches as well indicate the importance of some natural characteristics of National park "Lovćen" which up to now was only recognizable by its cultural - historical components.

